

TEORIA DE LES IDEES.

És el nucli del pensament platònic; quan Plató es planteja que és l'Ésser troba en la filosofia presocràtica la polèmica Heràclit-Parmènides sobre el canvi. Heràclit havia afirmat que el canvi era el logos (raó) mentre que Parmènides en el seu poema havia narrat la impossibilitat del canvi. Després, Sòcrates, oposant-se al relativisme dels sofistes, havia afirmat que cada home té un coneixement correcte de les idees ètiques i que aquestes universals morals (idees ètiques) eren innates (intel·lectualisme moral socràtic).

Plató recull aquestes tres aportacions (més el pitagorisme) a la seva teoria de les idees. El problema del Platonisme és explicar que és el real; que és allò que és en si mateix.

Per Plató, la resposta al problema de l'Ésser exigeix un esforç racional de distingir entre dues menes de realitats amb dos objectius diferents.

Per una banda, hi ha un *Món intel·ligible* (Cosmos Noetos) que és el món de les formes pures i que constitueix la realitat en sentit fort. Per altra banda, hi ha un *Món sensible* o Cosmos Aiszetós que és el món de les coses, el món dels fets, el món de la matèria, en el qual els objectes són còpia, imatge o reproducció de les formes pures (Idea).

El món que coneixem pels sentits (món sensible) és una còpia d'un altre món: el món de les idees. En el món de les Idees es troben les formes pures (és a dir, els models perfectes, universals i ètics). Les idees per Plató són allò objectiu, allò real en sentit ple, gaudeixen de totes les perfeccions de l'Ésser. Són **úniques** (per això podem parlar de LA Veritat, EL Bé, LA Justícia,..) són **eternes** (alienes al temps: el que ahir era just ho serà també avui i demà) i són **indivisibles**. Plató suposa que el món de les idees hi ha un model de perfecció, una forma pura que els objectes del món material copien, imiten o participen d'una forma més o menys perfecte. És per això que només hi pot haver ciència (saber rigorós) en el món intel·ligible i que en canvi el món sensible és només pura opinió. En el món sensible les coses que percebem pels sentits tenen diversos graus de perfecció. Són més o menys semblants a la Idea, en canvi, la perfecció de les Idees és absoluta.

LA IDEA DE BÉ

- Les **idees** (del **cosmos noetós**) constitueixen un **sistema** ordenat i jerarquitzat on totes es vinculen i coordinen entre si. En el grau més alt hi trobem la **Idea del Bé**.
- El **Bé**, com a **idea primera**, com a **principi suprem**, és **expressió de l'ordre, del sentit i de la intel·ligibilitat de tot el real**. Al matemàtic, però sobretot al **filòsof**, correspon ascendir **dialècticament** en el coneixement de la idees fins assolir la **Idea del Bé**. La contemplació de la Idea del Bé és **coneixement teòric i pràctic** al mateix temps: **teòric** perquè fa possible la captació de l'ordre i de l'estructura de tot el real; **pràctic** perquè proporciona les normes de tota ordenació moral i política. Aquesta identificació d'ambdós tipus de saber, teòric i pràctic, fa que el **savi** sigui, per a Plató, **el destinat a governar en tota comunitat humana**.

La **Idea del Bé** és l'objectiu final del coneixement i, a partir d'ella, adquireixen sentit la justícia, la bellesa, la veritat, i tota la resta de la realitat. Al participar del món de les idees i, per tant, del **Bé**, els homes tendeixen a assolir-lo mitjançant un procés d'imitació o *mímesis*.

- On acaba la jerarquia del món de les idees?, quina és la idea més general de totes? La **Idea del Bé**. Perquè és precisament l'existència d'aquest ordre jeràrquic el que fa possible l'existència de les idees i, en definitiva, de tot. Plató identificava el **Bé** amb l'**ordre**.
- La **Idea del Bé** és el vèrtex suprem (el cim) de l'**Ésser** (del que **és** veritablement); és, doncs, la causa per la qual es pot conèixer la veritat, i la causa per la qual tot allò que pot ser conegut existeix i és el que és. De la **Idea del Bé** n'és imatge el Sol, que en el món sensible il·lumina i al mateix temps fa que les coses siguin (n'és la causa ontològica i alhora la causa que fa possible el seu coneixement).

MÓN INTEL·LIGIBLE MÓN SENSIBLE

Món intel·ligible

- Coneixement intel·lectual (Raó, episteme)
- Captació estructures matemàtiques
- Essències intel·ligibles i realitats permanents
- Parmènides
- Principi d'unitat.
- Éssers en sí
- Unitat
- Idees

Món sensible

- Coneixement sensible (imatges, opinió, doxa)
- Incapacitat captació estructures matemàtiques
- Essers corruptibles i mutables immutables.
- Heràclit
- Pluralitat i dispersió.
- Participació, imatge, còpia de les Idees
- Multiplicitat
- Coses.

En Plató trobem sempre una radical necessitat d'ordre. No seria possible entendre la diferència entre món sensible si prèviament no afirméssim que existeix un món intel·ligible que unifica i dóna ordre a la pluralitat i dispersió de les coses sensibles.

El món sensible és el que percebem pels sentits. Allà trobem les coses belles, els actes justos,..etc. És a dir, diversos graus de la bellesa o de la justícia que són realitat intel·ligibles. El món sensible es apareença, pluralitat, dispersió, però no seria possible comprendre aquesta diversitat de la matèria si no existís un concepte, una idea que la unifiqués." El món sensible és contingència (pot existir o no existir). En canvi el món intel·ligible és necessitat.

Per arribar al món intel·ligible només hi ha un camí. El camí és la perfecció de l'ànima a través de la dialèctica.

El món intel·ligible no el podem conèixer a través dels sentits perquè és espiritual. Per passar del sensible a l'intel·ligible cal un procés de purificació de l'ànima que s'anomena dialèctica ascendent.

EL PROBLEMA DE L'ÀNIMA I EL CONEIXEMENT (Teoria de la anàmesi)

Per Plató l'home és un compost de dos elements (cos i ànima). El cos és una identitat purament sensible, ha estat format pel **Demiug** que és un petit déu d'origen pitagòric. Segons els pitagòrics el Demiug va crear el món sensible donant-li formes geomètriques. El Demiug va crear el món amb matèria i per tant el va fer imperfecte, canviant, mutable,... etc. En canvi les ànimes no són matèria. En el diàleg "Alcibiades", Plató ens diu: *L'home és ànima i el cos és la seva presó*. És el tema del **soma/sema** (soma= cos; sema= presó) L'ànima no és matèria a diferència del cos.

En Plató el coneixement és sempre una espiritualització: constitueix un procés de purificació de l'ànima. L'Ànima ha viscut en el món de les idees per tant no és matèria però viu empresonada en el cos, que si que és matèria.

En Plató el coneixement és sempre explicat com un record o una reminiscència (anàmesi). Conèixer és reconèixer. L'ànima prové del món de les idees: ha estat en contacte amb elles i les coneix; però per recordar-les ha de fer un procés d'espiritualització. L'ànima té una capacitat per arribar a conèixer les Idees però aquesta capacitat està com emboirada pel cos. L'ànima ha de fer un esforç per enlairar-se per sobre dels límits que li vol posar el cos.

Quan l'ànima coneix la Idea en realitat l'està re-coneixent. Per això hi ha diversos nivells en l'ascensió dialèctica. La sensació és el punt de partença del coneixement i per elevar- nos fins l'intel·ligible necessitem l'esforç de la raó i de la dialèctica, que permeten a l'ànima retrobar-se amb el nivell superior que li és propi (les Idees).

LA TEORIA DE LES ÀNIMES, PORTA D'ENTRADA A LA POLÍTICA

Possiblement el tema de l'ànima sigui d'origen pitagòric. Quan Plató parla de l'ànima la considera l'instrument de coneixement per excel·lència, perquè només l'ànima ens porta a les idees. Plató de vegades diu que l'home té un ànima amb tres funcions i de vegades diu que té tres ànimes diferents. En qualsevol cas l'ànima té un món propi que no és el de la matèria sinó el del esperit. Les ànimes en Plató són:

- *Ànima racional sensible*: És l'ànima superior, l'ànima dels filòsofs, dedicats a la Raó.
- *Ànima passional o irascible*: És l'ànima dels soldats, defensors de l'ordre en la polis.
- *Ànima sensual o concupiscible*: És l'ànima dels obrers, artesans, productors.

Cada una d'aquestes ànimes té una virtut pròpia i per tant pertany a una classe social.

Una societat justa és la que conjumina el tipus d'ànima de cada individu amb la seva funció social política.

L'estructura d'una polis justa hauria de reflectir l'estructura de les ànimes dels ciutadans que la formen. Quan l'ànima (ésser profund de l'home) i la funció social coincideixen, aleshores l'home és just i la ciutat és feliç. La kalipolis ha de funcionar amb tres tipus d'ànima que corresponen a tres classes socials:

1- L'ànima racional sensible: És l'ànima superior, l'ànima dels filòsofs.

2- Ànima passional o irascible: És l'ànima dels soldats.

3 - Ànima sensual o concupiscible: És l'ànima dels obrers, artesans, productors.

Hi ha d'haver una pont entre ànima i política:

El filòsof-rei és superior perquè la seva ànima racional ha dominat a les altres dues i li correspon el lloc més alt en l'escala social. Té l'ànima capaç de comprendre la política.

El segon lloc és pels guardians, perquè l'ànima irascible ha dominat la sensualitat materialista, tot i que siguin agressius i violents.

En tercer lloc la menor consideració correspon a l'ànima sensual perquè és un ànima marcada d'autodomini, és l'ànima dels obrers i els artesans, incapaços de copsar la complexitat de la política

PER QUÈ L'ÀNIMA ÉS IMMORTAL?

Els arguments a favor de la immortalitat de l'ànima es troben en el diàleg *Fedó*, on Plató intenta de provar "científicament" aquesta opinió provinent de la mística òrfico-pitagòrica.

Tres proves són avalades per la teoria de les Idees.

1.- Si tot coneixement és reminiscència de les Idees contemplades, se'n dedueix la preexistència de l'ànima, perquè és l'ànima qui contempla les idees abans de "caure en el món dels sentits". En el món hi ha realitats visibles i invisibles. Les primeres estan lligades al cos i les segones a l'ànima. Tot el que és visible es corromp i mor; l'invisible és immutable i etern; per tant l'ànima serà immutable i eterna.

2.- L'home troba el coneixement dins la seva ànima, perquè es presenta en forma de record de les coses que hem après en vides anteriors. El coneixement que l'ànima té de les idees demostra que hi ha una familiaritat entre les unes i l'altra. Si les idees són eternes, també ho serà l'ànima.

3.- Els contraris no poden coexistir en una mateixa cosa. Si un cos és fred no pot ser calent. Un ésser viu perquè té ànima; si morís voldria dir que la idea de mort ha expulsat la idea de vida, és a dir, l'ànima. Les coses són com són perquè participen de les idees. Però una cosa no pot participar de dues idees contradictòries. Si l'ànima participa de la idea de vida, no pot participar de la idea de mort.

· El destí final de l'ànima també és descrit en forma mítica. Les ànimes que han usat dignament la pròpia raó tornaran després del període de prova terrena a l'estat originari i seran eternament felices. Les que n'hagin fet un ús indigne, transmigraran de cos en cos, passant d'home a un animal cada vegada més inferior segons quines hagin estat les passions que l'han dominada.

ÈTICA I POLÍTICA.

1.El conservadurisme de Plató:

Plató viu en una època de crisi de la ciutat (*polis*) a partir de la derrota a la guerra del Peloponès, Atenes entra en decadència i hi ha un període de descomposició social.

La *polis* resistirà encara fins la època d'Alexandre Magne (contemporani d'Aristòtil, s.III) que imposarà la monarquia absoluta, acabant amb les llibertats de les ciutats. La ciutat grega, però, tenia dos problemes estructurals greus i importants, que a la llarga la feien difícilment viable. Per una banda era massa complexa en la seva organització (hi havia un munt d'assemblees, grups intermitjos...). En segon problema era que la *polis* era massa petita per grans capitals, moviment de diners... i qualsevol trasbals (males collites, guerres...) podia arruïnar-la.

Al llarg de la seva vida Plató assisteix en la crisi de confiança de la ciutat en ella mateixa.

Plató no és un demòcrata; no creu en l'àgora com a lloc de debat. La democràcia per ell té una taca (han matat a Sòcrates). Quina democràcia és aquesta que no deixa criticar. Ell dirà sempre que la democràcia és un lloc degenerat, degradat, perquè allà on mana tothom no mana ningú.

Plató busca constantment una alternativa a la crisi de la polis. La seva proposta és el filòsof-rei. El filòsof-rei és la unió del saber més el poder. Només qui coneix la idea de bé pot practicar-la. El filòsof ha dedicat tota la seva vida a la idea de bé, per tant ha de governar. L'altre element de la seva teoria política és la teoria de l'ànima. Cal que hi hagi una harmonia entre la forma de ser profunda de l'home (la seva ànima) i la seva actuació política.

Quan Plató està escrivint els seus diàlegs en la societat grega el model polític i social més admirat era esparta. Però Plató li fa dues crítiques:

1. La violència per la violència és destructiva per a la ciutat. La ciutat ha de ser un lloc de convivència i no d'agressió-

2. Plató considera que la forma de canviar una societat no és mai la violència sinó a través de l'educació. Perquè l'educació ensenya a portar una vida justa.

Sobre el tema de l'educació però cal tenir present que el concepte d'educació per Plató no és el mateix que en Sòcrates.

Plató creu que l'educació ha de ser col·lectiva. La forma d'educar la societat és la llei. Sòcrates en canvi pensava que l'educació ha de ser individual. Canviant l'ànima de cada ciutadà canviem la ciutat. Ho podem comparar amb escombrar un carrer: Sòcrates seria partidari que cadascú escombrés el seu portal. Plató, en canvi, defensaria que cal fer una llei prohibint llençar escombraries i contractar un servei de neteja.

Plató planteja temes de política en molts dels seus diàlegs. Hi ha alguns especialment dedicats a aquesta qüestió (*República, Les Leis, Polític..*) però en molts altres diàlegs hi ha alguna pàgina dedicada a aquest tema (d'una manera secundària).

Plató creu que la filosofia ha de tenir un sentit pràctic, social.

De vegades s'ha dit que la filosofia política de Plató és utòpica. S'hauria de matisar. Una utopia és una proposta impossible de portar-la a la pràctica. Plató no creu que la república i el filòsof-rei siguin utopies. Ell intenta portar-les a la pràctica als tres viatges a Siracusa (Sicília) Està convençut que la societat, la polis grega necessita una renovació i presenta una alternativa.

Una altra crítica que s'ha fet sovint a Plató és la de que ell era un reaccionari (conservador radical). Això també s'hauria de matisar. Plató no vol recuperar un passat mític impossible. És cert que en un diàleg de vellesa (*Críties*) parla de l'Atlàntida i diu que aquest època mítica va ser una època feliç però ell no pretén retornar a aquella època, sap que no pot tornar a l'Edat d'Or. República Edat d'Or. Edat dels Homes ciutat dels porcs ciutat dels homes.

ELS RÈGIMS POLÍTICS EN PLATÓ

Segons Plató hi ha cinc tipus de règims polítics. Proposa una gradació des del món perfecte, que és l'aristocràcia, fins als més imperfectes que són la democràcia i la tirania.

ARISTOCRÀCIA

TIMOCRÀCIA

OLIGARQUIA

DEMOCRÀCIA (-)

TIRANIA (-)

Aristocràcia: En grec, *Aristos* vol dir el millor i *cratos* poder. L'aristocràcia és el govern dels millors. Dels magistrats que tenen l'ànima millor, més perfecte. Està dirigida

pel **filòsof-rei**, perquè el filòsof és el que millor coneix la idea de bé i per tant qui millor pot portar-la a la pràctica.

Aquest govern entra en crisi per error dels magistrats quan analitzen l'ànima dels infants.

Aleshores apareix la **Timocràcia** (en grec *timos*=valor). És el govern dels militars (són els que tenen l'ànima d'argent, plata). És un govern excessivament violent. Els guerrers volen governar la ciutat com si es tractés d'un quarter i això provoca injustícies. Hi ha una revolució com a conseqüència de la violència i aleshores apareix la Oligarquia.

Oligarquia (En grec *oligos*=pocs) "Govern dels pocs": és el govern dels rics que són sempre una minoria. Els rics són sempre egoistes, cada vegada volen ser més rics i això fa que els pobres també cada vegada siguin més pobres. Així es provoca una revolució popular com a conseqüència de la qual apareix la democràcia

Democràcia: (demos=poble). Etimològicament és el poder del poble, entès com igualtat davant la llei. Era el model de Pèricles, que havia fracassat en les guerres del Peloponès. És un règim d'opinió pública. Plató és radicalment contrari a aquest règim i fa una sèrie de crítiques:

- 1.- Quan governa tothom és com si no governés ningú, no hi ha ordre.
- 2.- En la democràcia no governa el millor sinó el més popular. De la mateixa manera que la nau no l'ha de governar el més popular sinó un capità expert, l'Estat ha de ser també governat pel millor coneixedor
- 3.- En la democràcia tothom té el mateix dret, el vot és independentment del coneixement, de manera que qüestions que afecten a tothom són decidides per ignorants.
- 4.- La democràcia provoca una situació de desordre com a conseqüència de la qual es produeix un cop d'Estat i apareix la **Tiranía o dictadura**.

La tirania o **dictadura** és el govern radicalment més injust. Apareix com conseqüència de la degradació de la democràcia. A la Tirania no hi ha cap virtut ni cap tipus de llei excepte la voluntat del tirà.

Plató creu que els règims polítics se succeeixen els uns als altres d'una manera cíclica de manera que la seva època era de decadència absoluta i calia preparar altre cop l'arribada del filòsof-rei.

Plató planteja el tema de la decadència dels règims polítics d'una manera original. Descobreix que els governs cauen pels seus propis errors i per la corrupció interna: primer un règim polític es podreix interiorment i després pot ser derrotat pels seus enemics com a conseqüència de la seva prèvia crisi moral.

LES CLASSES SOCIALS EN LA REPÚBLICA

La República és un intent de fonamentar un estat just. Per aconseguir l'harmonia d'un estat cal que hi hagi una relació estricta entre el tipus d'ànima de la persona i la funció que fa en la societat. Quan l'infant neix els magistrats observen la seva ànima i decideixen a quina classe social ha de pertànyer. L'estat s'encarrega absolutament dels infants i els educa per a que realitzin la funció social per a la qual estan predeterminats.

Plató sap que la política pertany al món sensible, per tant inevitablement com tot el que pertany al món sensible està destinada a la degradació i la decadència. Però creu que es pot retardar aquesta decadència a través de una societat ideal en la que hi hagi ordre. El concepte fonamental en la República és el concepte de **nomos** (lleí i ordre inseparablement).

En una República justa la llei ha de ser coneguda i acceptada per tots els ciutadans i ha de ser superior a la simple suma de les voluntats individuals. Plató, com el seu mestre Sòcrates, considera que el greu error de la política grega tal com l'havien configurat els sofistes fou creure que les lleis poden canviar quan canvien els nostres interessos. Així havia començat el relativisme i s'havia perdut la dimensió comunitària de la convivència, en la mesura que el Bé comú havia estat abandonat per la persuasió i els interessos subjectius. Cal recuperar el sentit col·lectiu de la ciutat i el primer esforç del filòsof-rei ha de consistir a fer que els ciutadans perdin de vista els seus interessos personals o familiars per centrar-se en la defensa de la ciutat com a entitat del tot superior a les limitades voluntats individuals.

La llei és superior a la voluntat individual i els habitants de la República han de creure que té un valor universal, indubtable. En l'última obra, *Les lleis*, arribarà a dir que les lleis són sagrades, intocables, no es poden discutir. La llei ha de posar ordre en la ciutat. "Ordre" no significa només evitar aldarulls al carrer, sinó que d'una manera més profunda ordre vol dir que cada ciutadà ha de saber quin és el lloc que ocupa en la ciutat i actuar en conseqüència.

A la societat ideal de Plató només hi ha tres classes socials: els magistrats, els guerrers i soldats i els productors o obrers.

A cada classe hi correspon una virtut moral, un ofici i un ànima. Com que cada classe té un ànima, també té un caràcter propi, una forma de ser i de pensar que li és característica.

En esquema l'estat platònic seria:

ESTAT

CLASSES: MAGISTRATS GUERRERS PRODUCTORS

VIRTUT: Prudència (saviesa) Fortalesa Temprança (moderació)

OFICI: Legislar (governar) Defensar l'estat Produir aliments i serveis

ÀNIMA: Racional Irascible Concupiscible

HARMONIA DE L'ESTAT

INFANTS, DONES, COMERCIANTS I ARTISTES EN LA REPÚBLICA

Tipus d'ànima	Mite carro alat	Virtut (areté)	Classe social
Ànima Racional NOUS (cap)	auriga	Sophia Phronesi (prudència i saviesa)	Governants (arkontes) (funció: dirigir)
Ànima Irascible THYMOS (pit)	cavall blanc	Andreia (valentia, coratge, fortalesa)	Guardians, militars (phylakes) (funció: protegir)
Ànima Concupiscible EPITIMETIKOS (ventre)	cavall negre	Sophrosine (moderació, temperança)	Productors (funció: proveir)

L'estat platònic és totalitari en el sentit que Plató aspira a controlar tots els aspectes de la vida humana (i això inclou també els sentiments, les emocions...) Res pot ser aliè a l'interès de l'Estat. Per això dóna una gran importància a l'educació, que entén com una forma de "domesticació". A la ciutat platònica la família ha estat abolida. Els nens depenen de l'Estat des del principi. Els magistrats estudien les ànimes dels infants i els destinen a una de les tres classes socials de tal forma que cada individu serà educat per servir la societat en els rengles de la seva classe i mai no en podrà sortir.

En la ciutat platònica no hi ha canvi social. Els infants no pertanyen als seus pares, sinó a l'Estat. Per impedir que els magistrats afavoreixin els seus propis fills, Plató propugna el comunitarisme de les dones. Consisteix en que hi hagi una absoluta llibertat sexual. Totes les dones són de tots els homes i viceversa, de tal manera que els magistrats mai no podran estar segurs de quins són els seus fills. En el fons es tracta de compensar l'opressió política amb l'alliberament sexual.

Plató admet que les dones poden ser guerreres i fins i tot filòsofs-reis, cosa que considerant la repressió i l'aïllament en què vivien les dones a l'antiga Grècia, de vegades s'ha considerat com una mena de "feminisme". Però en realitat és una conseqüència del

sistema platònic, perquè el coneixement no depèn del cos (que és quelcom accidental) sinó de l'ànima que és eterna i per tant cal acceptar la possibilitat que una ànima de filòsof-rei pugui trobar-se en un cos de dona.

A la República no hi ha esclaus però a la pràctica tothom és esclau, perquè a l'estat és absolutament autoritari i no permet cap llibertat individual. Popper deia que en "La República" hi ha pastors (magistrats), gossos (guerrers) i ramats (productors). Tampoc no hi ha comerciants perquè el comerç obliga a viatjar, a conèixer altres mentalitats... i precisament això és el que vol impedir Plató. La República ha de ser autàrquica (autosuficient) i restringir al màxim els contactes amb les altres polis. Cal que els habitants de la seva ciutat ideal no tinguin coneixement del "pervers" món exterior i visquin dedicats exclusivament a la virtut.

En la República de Plató no hi ha poetes ni artistes perquè l'art és una forma de desordre de la societat. L'art es "massa humà", Plató creia que els grans artistes del s.V havien humanitzat excessivament els déus i per tant els havien fet perdre l'aura de misteri sagrat. Quan l'art apropa massa la divinitat, li fa perdre el respecte i sense fe en els déus, els homes també perden la fe en la ciutat o en l'amistat que són virtuts divines. A més, l'art enganya perquè ens fa creure que existeix bellesa en el món sensible quan l'única Bellesa real és l'intel·ligible; només les Idees són belles, estrictament parlant. Plató expulsa els artistes i els poetes perquè ells situen els sentiments en el lloc que només pot ocupar la Raó. En el fons, Plató tenia una concepció "romàntica" de l'art, com si l'art fos una mena de "furor sagrat" que inevitablement provoca *hybris*.

EL TOTALITARISME DE PLATÓ

Tota la filosofia política de Plató està condicionada per la percepció que tenia sobre la crisi de la *polis* atenesa i per la mort del seu mestre, que considera un crim d'estat. La ciutat li sembla injusta perquè el saber i el poder no estan unificats. Governen els més populars, però no els més savis. L'alternativa de Plató és un govern autoritari, guiat pel filòsof rei. En l'Estat autoritari cal procurar que tothom sigui igual, que no hi hagi ni rics ni pobres, perquè tots dos extrems són igualment dolents per al bé comú. Però, a més, cal que siguin només els magistrats i el filòsof rei els únics que prenguin decisions polítiques perquè són els únics tècnics, coneixedors de l'Estat.

El filòsof-rei ha dedicat un llarg període al coneixement (només es pot ser filòsof-rei a partir dels 50 anys) i per això *sap* realment. Les altres classes socials s'han de limitar a obeir. La raó fonamental de l'absolutisme és procurar que hi hagi un Estat de tots i no només d'uns quants. Si governa un partit, ho farà d'acord amb el que demanen els seus partidaris i marginarà la resta de la població. Per això Plató creu que ha de governar el savi, que està al marge de bàndols i partits i que pot veure les coses sense apassionament perquè ha esmerçat la seva vida a l'estudi de la idea de Bé (Justícia) i a la millora de la seva ànima.

El totalitarisme platònic comporta que els magistrats tenen dret a decidir absolutament sobre tot el poble, sense demanar mai l'opinió de les altres classes.

Així, per exemple els magistrats poden:

Decidir a quina classe social pertany cada infant.

Decidir quin treball han de fer els membres de les altres classes.

Decidir el nombre de matrimonis.

Decidir sobre l'educació de totes les altres classes socials

De totes aquestes tasques, la més important és l'educació a través de la qual els membres de les altres classes socials han d'acabar trobant *natural*, un sistema que és del tot artificial. Un Estat en què, a través de l'educació, des de la primera infància s'hagi inculcat a tothom l'obediència als magistrats podria enfrontar-se segons Plató amb més possibilitats d'èxit a la decadència política.

Cal fer una matisació important quan es diu que Plató és el pare dels totalitarismes moderns (Popper). Els totalitarismes moderns molt sovint tenen un aspecte d'*arbitrarietat*. Les ordres que es donen són absurdes, no tenen cap sentit, depenen de l'humor variable del dictador o del buròcrata de torn. En canvi, al menys teòricament, el totalitarisme platònic implica un aspecte d'*ordre i jerarquia* important. El filòsof-rei no és un vulgar dictador que opera fent el que li dóna la gana, sinó que quan governa té el pensament posat en la realització d'una polis justa i mai d'un profit personal. En la *kalípolis*, tot està adreçat a la idea de Justícia i tothom (fins i tot els magistrats que no poden tenir propietat privada) està subordinat a la realització del Bé.

L'EDUCACIÓ DEL FILÒSOF-REI.

En la República l'educació és per a tothom, sense diferències de sexe, ni d'origen social. Però no és la mateixa educació per a tothom. L'educació és paternalista (són els magistrats els qui decideixen que cal ensenyar), estatista (només l'estat té el monopoli de l'educació) i sense cap paper dels pares (Plató diu que cal allunyar els fills dels pares i fins i tot enviar els pares al camp, perquè no interfereixin en l'educació dels fills - *República*, final llibre VII).

De totes les educacions la més especial i important és la del filòsof rei (que s'explica al llibre VII). De fet, el filòsof rei és educat fins als vint anys igual que el guardià. Ha de fer gimnàstica, música i poesia. Posteriorment durant deu anys hi haurà una selecció: aprendrà aritmètica, càlcul, geometria i astronomia. Als trenta anys ja seran aptes per aprendre la dialèctica i finalment a cinquanta anys podrà ser filòsof rei.

Cal destacar que el filòsof rei (saber+poder) és un governant que coneix el que és bo perquè ha dedicat la seva vida a l'estudi del Bé i, en conseqüència, és qui el pot portar a la pràctica. Plató admet, fins i tot, que el filòsof rei pot mentir perquè ho fa amb bona intenció, per a governar millor la ciutat.

LA PAIDEIA (EDUCACIÓ) PLATÒNICA

-Fins els 20 anys: fonaments de **MATEMÀTICA** i **GIMNÀSTICA**.

-Dels 20 als 30 anys: una primera selecció entre els que més han destacat en el coneixement, comença a estudiar les relacions de les diferents ciències matemàtiques entre si, i amb la realitat (estudis propedèutics per a la **Dialèctica**):

ARITMÈTICA (nombres, càlcul...)

GEOMETRIA (espai, formes...)

ESTEREOMETRIA (mesura dels sòlids...)

ASTRONOMIA (geometria del cel...)

HARMONIA (matemàtica pitagòrica del so...)

-Dels 30 als 35 anys: després d'una selecció definitiva, els millors comencen amb la **DIALÈCTICA** (*dialektiké*: la ciència del Bé).

-Dels 35 als 50 anys: **servei militar i polític** (...tornen a baixar a la caverna i participen en les tasques de la guerra i de la pau).

-Als 50 anys, als millors de tots, se'ls permet tornar a la **dialèctica**, i són conduïts cap a la seva culminació: la **visió del Bé**. Havent arribat a aquest punt, passen la resta dels seus dies com a **filòsofs**, però en torns fan ús del coneixement adquirit com a **governants**.

LA DIALÈCTICA

La noció de **dialèctica** (*dialektiké*) té diversos sentits en la filosofia platònica. La **dialèctica entesa com a mètode racional**: s'identifica amb la **filosofia** i la **ciència**.

A. És es una **activitat cognoscitiva**, perquè és tracta de **l'exercici de la raó**.

B. El seu objectiu és el **coneixement del món intel·ligible (cosmos noetós, o món de les idees)** i de les relacions existents entre les idees.

C. La seva aspiració última és el coneixement de la **idea del Bé (agathon)**, de manera que ella sigui el fonament últim de tota la realitat; així, Plató definirà la filosofia com **una ascensió a l'ésser** (la dialèctica és un **procés ascendent**). **La dialèctica és la ciència del Bé**. La dialèctica és el procés que porta el coneixement de l'home **del múltiple a l'u**.

D. Per ser una **activitat estrictament racional** no es fonamenta ni recolza en la percepció; per utilitzar-s'hi únicament la **pura raó**, el coneixement que acaba produint és coneixement estricte, universal, i necessari (a diferència del "coneixement" sensible que és sempre subjectiu, relatiu, i contingent).

E. No accepta hipòtesis: no accepta com a vertadera cap premissa que no hagi estat qüestionada, cerca el sentit últim, la raó més profunda de qualsevol tema que tracti.

El coneixement de les **relacions entre les idees**, de com unes determinacions participen en altres i es defineixen unes en relació amb les altres és el que Plató anomena **dialèctica** (*légein*: determinar, definir; *dià*: passant de l'un a l'altre). La dialèctica en si mateixa conté la noció d'unitat dels contraris.

La dialèctica tindrà **dos moments**:

- a) una **dialèctica ascendent: anairein**, que s'eleva d'idea en idea fins a eliminar tota hipòtesi, fins arribar a la idea de totes les idees, el **Bé**. La dialèctica ascendent va,

doncs, **del múltiple a l'u**, per a descobrir el principi de cada cosa i, finalment, el principi dels principis; aquesta és la dialèctica que Sòcrates emprà en els seus diàlegs maièutics morals.

- b) una **dialèctica descendent: *diairesis* (διαίρεσις)** dialèctica descendent (és el nivell de la dialèctica en el qual mitjançant la **divisió** es descomponen les idees més generals en idees més particulars...). Es tracta de desenvolupar, mitjançant el poder de la raó, les diferents conseqüències d'aquell principi sobre el qual tot reposa, i de reconstruir així la sèrie d'idees sense haver de recórrer a l'experiència.

-La **dialèctica** té sis característiques:

1. Tècnica d'investigació i no és empíric. vol dir que és un procés de recerca a través del qual l'ànima es va purificant en la seva recerca de les idees.

2. És un coneixement no hipotètic: vol dir que el progrés en el perfeccionament de l'ànima es fa palès a través de la millora de la vida moral i en la recerca del bé.

3. Implica una apologia: defensa que el sentit de la vida es troba en l'esforç de perfeccionament en el camí cap al món de les Idees.

4. És ascendent: significa una pujada a un nivell millor de coneixement (el *cosmos noetós* o món intel·ligible).

5. És positiva: desemboca en un coneixement consolador. Vol dir que el qui culmina el procés obté com a recompensa la contemplació del món pur i perfecte.

6. És racional: vol dir que rebutja la mística i implica un esforç fet a través de l'enteniment, com ho demostra el fet que les **matemàtiques** siguin la porta d'entrada al món de les idees o formes pures (de les eidos: concepte universal, essència, ideal, model, causa, i finalitat).